

Vertinimo komisijai

**VII LIETUVOS MOKINIŲ ETNINĖS KULTŪROS OLIMPIADA
REGIONINIS ETAPAS DZŪKIJOJE (DAINAVOJE)**

**ETNOKULTŪRINIO PAŽINIMO TESTAS
TEMA „KALENDORINIAI PAPROČIAI IR LIAUDIES KŪRYBA“**

Amžiaus grupė: 5–7 kl.

60 taškų

Laikas užduotims atlikti

45 min.

2025 m.

1. Surašykite šias pavasario–vasaros kalendorines šventes laikydamiesi eiliškumo pagal jų datas metuose – nuo ankstyviausios iki vėliausiai vykstančios: *Rasos (Joninės), Jurginės, Žolinė*.

1. _____ Jurginės
2. _____ Rasos (Joninės)
3. _____ Žolinė

3 taškai
Vertinimas

2. Nuotraukose – Užgavėnių persirengėliai.

2.1. Kokius Užgavėnių personažus matote?

- Nr. 1. _____ Ožys
- Nr. 2. _____ Gervė
- Nr. 3. _____ Ragana

2.2. Kurios dvi kaukės yra gyvulinės (zoomorfinės)?

- _____ Ožys
- _____ Gervė

5 taškai
Vertinimas

3. Per Užgavėnes tradiciškai kepami blynai ir verdamas šiupinys. Kokiam ingredientui buvo teikiama ypatinga reikšmė šiupinyje: sakydavo, kad kas valgydamas jį ras, tas pirmas ir ves arba ištekės? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- Pupelė
- Kiaulės galva
- Kiaulės uodega

1 taškas
Vertinimas

4. Užgavėnių persirengėliai mėgdavo vaidinti žmogaus gyvenime svarbias šventes – krikštynas, piršlybas, vestuves ir kt. Ką vaidina nuotraukoje matomi persirengėliai?

Atsakymas: _____ Vestuves

1 taškas

Vertinimas

5. Kokių papročių buvo laikomasi per Užgavėnes? Pažymėkite tris teisingus atsakymus:

- Laikomasi pasninko
- Šventės pabaigoje deginama arba skandinama Užgavėnių pamėklė
- Gyvuliai išleidžiami iš tvartų
- Vyksta Lašininio ir Kanapinio dvikova
- Važinėjama rogėmis
- Draudžiama rengti vestuves

3 taškai

Vertinimas

6. Tą dieną gyvuliai pirmą kartą būdavo išleidžiami į laukus. Išgenamos karvės būdavo aprūkomos, kad bloga akis jų nenužiūrėtų. Tą dieną negalima būdavo su arkliais dirbti žemės. Moterys vengdavo austi, kad vilkai gyvulių neišnešiotų. Kokia tai šventė? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- Užgavėnės
- Jurginės (Jorė)
- Joninės

1 taškas

Vertinimas

7. Nuo kurios svarbiausios kilnojamos šventės priklauso ir kitų kilnojamųjų švenčių (Užgavėnės, Didysis šeštadienis, Sekminės, Devintinės) datos?

Atsakymas: _____ Nuo Velykų

1 taškas

Vertinimas

8. Kuriam kalendorinių švenčių laikotarpiui (*rudens, žiemos, pavasario ar vasaros*) būdingi margučiai?

Atsakymas: _____ Pavasario

1 taškas

Vertinimas

9. Prieš kokią šventę išvalius namus, jie puošiami pirmaisiais žalumynais, iš miško parneštomis bruknių šakelėmis, kerpėmis, sudygusių javų kuokšteliais, kabinamas toks šiaudinis sodas?

Atsakymas: _____ Prieš Velykas

1 taškas

Vertinimas

10. Kaip vadinasi pavaizduoti Velykų margučių raštai? Pasirinkite iš sąrašo ir įrašykite po atitinkamais paveikslėliais: *paukščio pėdutės, eglutė, žalčiukas*.

		
Paukščio pėdutės	Žalčiukas	Eglutė

3 taškai

Vertinimas

11. Kada švenčiamos katalikų Šv. Velykos? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- Septintą savaitę po Naujųjų metų
- Pirmą sekmadienį po pavasario lygiadienio esant jaunam mėnuliui
- Pirmą sekmadienį po pavasario lygiadienio prasidėjus mėnulio pilnačiai

1 taškas

Vertinimas

12. Ką per Velykas daro *lalautojai (lalauninkai)*? Pažymėkite tris teisingus atsakymus:

- Seka pasakas
- Sako oracijas
- Dainuoja tai progai skirtas dainas
- Meldžiasi
- Gieda giesmes

3 taškai

Vertinimas

13. Kuriame etnografiniame regione – *Žemaitijoje* ar *Dzūkijoje (Dainavoje)* – lalavimo tradicija išliko ilgiausiai?

Atsakymas: _____ Dzūkijoje (Dainavoje)

1 taškas

Vertinimas

14. Paveikslėliuose – velykinių margučių dekoravimas tam tikru būdu.

14.1. Koks tai būdas? _____ Marginimas vašku

14.2. Kokių švenčių, be Velykų, metu naudojamos šios dekoravimo priemonės? Pažymėkite du teisingus atsakymus:

- Joninių (Rasų)
- Jurginių
- Kalėdų
- Atvelykio

3 taškai

Vertinimas

15. Prieš Velykas Žemaitijoje ir Aukštaitijoje gyvavo tokia apeiga: vaikai ant lentelės anglimi ar kreida nupiešdavo silkę, vilkdavo ją aplink bažnyčią ir plakdavo rykštėmis. Kaip vadinama ši apeiga? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- Blukio vilkimas
- Žvejybos sezono pradžios apeiga
- **Silkės išvarymo apeiga, pažymint gavėnios pabaigą**

1 taškas

Vertinimas

16. Lietuvoje kai kurios kalendorinės dienos vadinamos paukščių vardais, kiekviena iš jų pasižymėjo savitais papročiais. Perskaitykite trumpus papročių aprašymus ir žemiau prie paukščių dienų pavadinimų įrašykite atitinkamą papročio numerį.

1. Tą dieną šeiminkės kepėdavo bandeles iš įvairių rūšių javų, tomis vaišėmis dalydavosi su kaimynais, kad būtų daigūs javai. Gyvavo paprotys lankyti vieni kitus savo eiseną pamėgdžijant gandrą.
2. Tą dieną jaunimas šokdavo apeiginį šokį „Gegužė“, kurio metu gegute vadinama mergina užrištomis akimis išsirinkdavo tris vaikus, pasikeisdavo su jais dovanomis, paskui visus metus juos vadindavo broleliais, o šie ją – sesele.
3. Rytų Lietuvoje gyvavo paprotys tą dieną šeimynai iškepti 40 bandelių, kad būtų geras javų derlius. Žemaičiai vengdavo tądien važiuoti toli nuo namų.

Atsakymai:

- Gegutės diena (pirmąją gegužės savaitę): Nr. _____ 2
- Gandrinės (Blovieščiai, kovo 25-oji): Nr. _____ 1
- Keturiasdešimties paukščių diena (kovo 10-oji): Nr. _____ 3

3 taškai

Vertinimas

17. Nuotraukose matote, ką iš tradicinės pavasario šventės anūkams lauktuvių parvežė seneliai.

17.1. Kuriame mieste ši šventė tradiciškai vyksta jau beveik 400 metų? _____ Vilniuje

17.2. Kaip ji vadinasi? _____ Kaziuko mugė

2 taškai

Vertinimas

18. Kas yra pirmojo lietuvių dainyno Lietuvoje autorius? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- Liudvikas Rėza
- Simonas Stanevičius
- Abraomas Kulvietis

1 taškas

Vertinimas

19. Lietuvių liaudies dainos pasižymi žanrų įvairove: darbo, kalendorinių apeigų, vestuvinės, vaikų (lopšinės, žaidinimai), šeimos, jaunimo, karinės-istorinės ir kt. Perskaitykite vaikų dainas, įrašykite, kuri iš jų yra vaikų žaidinimas, o kuri – lopšinė:

<p><i>Aa-aa pupą, Kas tą pupą supa? Supa tėtis ir mama, Ir katytė murzina. Supa tėtis ir mama, Ir katytė murzina.</i></p>	<p><i>Gydu gydu katutes, Keps močiutė bandutes, Kas katelių negyduos, Tam bandelių nė neduos. Didelių nevalgysim, Mažų neprivalgysim, Šust į krosnį, šust į krosnį!</i></p>
<p>Lopšinė</p>	<p>Žaidinimas</p>

2 taškai

Vertinimas

20. Kokiai kalendorinei šventei būdingos šios sutartinės? Pažymėkite teisingus atsakymus:

<p><i>Čiuž, čiužela, Vež, vežela! Geras kelias, čiūto, Blogas arklys, čiūto.</i></p>	<p><i>Kukal rože, ratilio, Kas laukeliu vaikščioja? Lioj tūta!</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> ☒ Užgavėnėms ☐ Rasoms (Joninėms) ☐ Kalėdoms 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Užgavėnėms ☒ Rasoms (Joninėms) ☐ Kalėdoms

2 taškai

Vertinimas

21. Kokiais muzikos instrumentais tradiciškai atliekamos instrumentinės sutartinės? Pažymėkite du teisingus atsakymus:

- Skudučiais
- Smuikais
- Armonika
- Kanklėmis

2 taškai

Vertinimas

22. Lietuvių liaudies dainose apie tėvynės gynimą dažnai veikia tėvą ir motiną pakeičiantys mitiniai simboliai, kurie globoja karį. Pažymėkite du teisingus atsakymus:

- Saulė
- Mėnulis
- Aitvaras
- Laumė

2 taškai

Vertinimas

23. Kokios mitologinės būtybės kalbasi šioje saktmėje? Pažymėkite teisingą atsakymą:

- Aš lįsiu į medį. – Aš ir ten mušiu!
- Aš lįsiu po akmeniu. – Aš ir ten mušiu!
- Aš lįsiu po kalnu. – Aš ir ten mušiu!
- Aš lįsiu į pirtį. – Aš ir ten mušiu!
- Aš lįsiu po atgal atvirtusia žemės velėna. – Čia aš tavęs nemušiu. Gali čia gulėti.

- Ragana ir Laumė
- Laumė ir Aitvaras
- Perkūnas ir Velnias

1 taškas

Vertinimas

24. Kaip vadinami šie tradiciniai pučiamieji muzikos instrumentai? Pažymėkite teisingus atsakymus:

	
<ul style="list-style-type: none"> ☐ Skudutis ☐ Daudytė ☐ Ožragis 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Skudutis ☐ Daudytė ☐ Ožragis

2 taškai

Vertinimas

25. Susiekite šiuos tautosakos žanrus su jų apibrėžimu ir tinkamu pavyzdžiu. Įrašykite į lentelę atitinkamus apibrėžimų ir pavyzdžių numerius:

Apibrėžimai:

Nr. 1. Trumpas posakis, turintis perkeltinę prasmę ir išreiškiantis gyvenimišką išmintį.

Nr. 2. Pasakojimas apie tikras ar tariamas vietas, žmones ar gamtos reiškinius, dažnai aiškinantis jų kilmę.

Nr. 3. Grožinis kūrinys, kuriame fantazija susipina su realybe, dažnai turintis pamokančią potekstę.

Nr. 4. Trumpas kūrinys, kuriame mįslingai apibūdinamas kokio nors daikto ar reiškinio požymis, ir klausytojas turi atspėti, kas tai yra.

Pavyzdžiai:

Nr. I. Tarp Tilžės ir Ragainės, netoli Paskalvių kapinių, stūkso kampuotas kalnelis. Jis ne šiaip sau atsiradęs, o žmonių ant milžino kapo supiltas. Kai dar pasaulyje gyveno milžinai, vienas jų buvo ir Skalvės apylinkėje...

Nr. II. Vargingas žmogus girioj ant upės kranto capt capt medžius kirto. Jam becampijant, kirvis nuo koto smukt ir nusmuko, pokšt į upės gelmę įkrito. Vargšas pravirko: „Ui ui ui mano kirvelis! Kas man jį sužvejos? Gaila pajėgiojo mano kirvuko!“ Tuo tarpu tik pakabakšt pakabakšt, pašlivikšt pašlivikšt ir atšlubavo senas senelis. „Ko tu taip dejuoji? Kas tau nutiko?“...

Nr. III. Juodas jautis vagą aria, paskui jį baltas veršis bėga (naktis ir diena).

Nr. IV. Geriau žvirblis rankoje, negu gervė danguje.

Tautosakos žanras	Apibrėžimo Nr.	Pavyzdžio Nr.
Pasaka	Nr. 3	Nr. II
Padavimas	Nr. 2	Nr. I
Mįslė	Nr. 4	Nr. III
Patarlė	Nr. 1	Nr. IV

8 taškai
Vertinimas

26. Nuotraukose matote tautodailės dirbinius – medines šventųjų skulptūras. Atsakykite į pateiktus klausimus:

Nr. 1 _____ Šv. Kazimieras

Nr. 2 _____ Šv. Agota

Nr. 3 _____ Šv. Jurgis

26.1. Parašykite po nuotraukomis, kokius šventuosius vaizduoja skulptūros.

26.2. Kurių iš šių šventųjų dienos švenčiamos pavasari? Pažymėkite du teisingus atsakymus:

- Nr. 1
- Nr. 2
- Nr. 3

26.3. Kokiai tautodailės rūšiai – *vaizduojamajai* ar *taikomajai* – priskiriamos medžio skulptūros?

_____ Vaizduojamajai

6 taškai
Vertinimas

Šaltiniai:

1. „Lietuvos etnografiniai regionai“. Etnographic regions of Lithuania 2015, Terra Publika.
2. <https://www.ekgt.lt/veiklos-sritys/etnokulturinis-ugdymas/lietuvos-mokiniu-etnines-kulturos-olimpiada/metodine-medziaga-tema-kalendoriniai-paprociai-ir-liaudies-kuryba.h>
3. <https://ekgt.lt/etnografiniai-regionai/bendra-informacija/>
4. <https://www.vle.lt>
5. <https://www.bernardinai.lt>
6. https://lt.wikisource.org/wiki/Kategorija:Padavimai_apie_piliakalnius
7. http://www.xn--altiniai-4wb.info/files/literatura/LA00/Lietuvi%C5%B3_mitologin%C4%97s_sakm%C4%97s_II.LA1201.pdf
8. <https://www.voruta.lt/aukso-paukste-nutupe-birsone-apie-sauliaus-lampicko-ir-arturo-janicko-paroda-birstono-sakraliniame-muziejuje/>
9. <https://www.lamaistas.lt/straipsnis/vaikyste-prisimimus-kaip-teisingai-marginti-kiausinius-vasku-44872>
10. <https://www.lrt.lt/naujienos/gyvenimas/13/2231769/kiausiniu-marginimas-piltuveliu-taip-dekoruotais-marguciais-nustebinsite-viena>